

Na preglednem topografskem zemljevidu so prikazana vsa naselja z več kot 5000 prebivalci, manjša naselja pa so vključena tako, da je zagotovljena kar najbolj enakomerna gostota prikazanih geografskih pojavov in topografskih objektov ter njihovih imen. Vsa imena so praviloma izpisana v celoti, torej brez krajšav. Tako kot na večini drugih zemljevidov Slovenije so tudi tu pokrajinska imena zapisana le v vzpetem svetu (gorovja, hribovja, gričevja, planote), medtem ko gosto poseljene ravnine niso poimenovane.

Večjezičnost je omejena le na zamejstvo. Pri tem je bila uporabljena zanimiva dvojnost. V Italiji, Avstriji in na Madžarskem so naselbinska imena na zgodovinsko slovenskem narodnostnem območju zapisana s poševnico; najprej je torej navedeno njihovo ime v jeziku večinskih narodov, čemur sledi slovensko ime. Pri naseljih s slovenskimi imeni zunaj tega območja in na Hrvaškem so slovenski eksponimi zapisani v oklepajih za originalnimi imeni. Takšen način je bil uporabljen tudi pri zapisovanju nenaselbinskih zemljepisnih imen, na primer imen nekaterih rek, jezer in vrhov, žal pa ga pogrešamo tudi pri imenih gorskih skupin, saj so na primer imena *Gaitaler Alpen*, *Sauvalpe* in *Koralpe* zapisana izključno v nemškem jeziku. Zemljepisna imena na državnih mejah so zapisana dvojezično, pri čemer je imenska različica v jeziku matične države dosledno postavljena na njeno stran državne meje. Temeljno načelo zapisa dvojezičnih imen je bilo, da so slovenski endonimi zapisani s poševnico, eksponimi pa z oklepajem, kar je usklajeno z odločitvijo Komisije za standardizacijo zemljepisnih imen Vlade Republike Slovenije.

Predstavljeni zemljevid Slovenije je pomemben dosežek slovenske kartografije, še posebej, če ga merimo skozi prizmo našega partnerskega sodelovanja s svetovno uveljavljenim založnikom. Naj si bo izdelek vsebinsko in izrazno všečen ali ne, zavedati se je treba, da je v zavesti dolgoletnih bralcev *National Geographica* do dobrega prepoznaven, to pa obenem pomeni, da, takšen kot je, zadovoljuje radovednost in okus milijonov ljudi na vseh koncih sveta.

Drago Kladnik

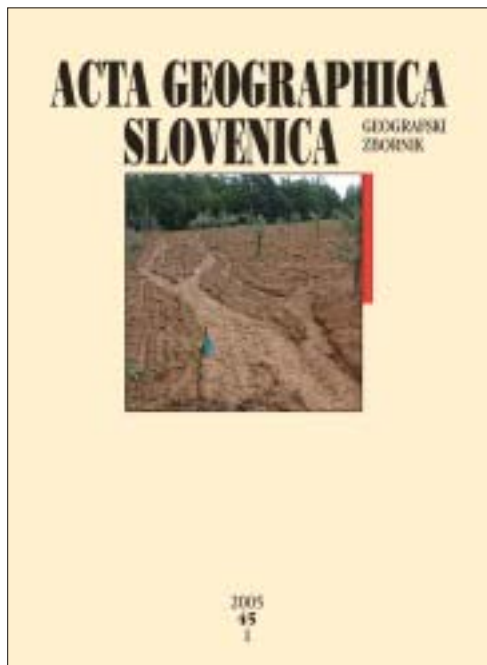
Acta geographica Slovenica/Geografski zbornik 45-1

Ljubljana 2005: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Založba ZRC, sozaložnik SAZU, 112 strani, ISSN 1581-6613

V sodobna geografska preučevanja je zajeta temeljna prostorska problematika, ki temelji na odnosu, poznavanju in vrednotenju človekovih dejavnosti v okolju. Tako temeljna kakor tudi aplikativna preučevanja so čedalje vidneje podprta s sodobnimi raziskovalnimi metodami, ki temeljijo na matematično-statističnih izhodiščih. Zaradi tega je čedalje več vrednostno argumentiranih medsebojnih odnosov med osnovnimi pokrajinskimi sestavinami kakor tudi ovrednotenih soodvisnosti med nosilci družbeno-gospodarskega in socialnega razvoja ter naravnimi sestavinami okolja. Najrazličnejši izsledki geografskih raziskovanj, ki so podprti in dokumentirani z empiričnimi spoznanji, nudijo dragoceno osnovo za oblikovanje temeljnih geografskih zakonitosti, obenem pa tudi za njihovo aplikativno uporabnost v sklopu najrazličnejših prostorskih ved. Ob vsem tem se pač moramo zavedati, da nobeno raziskovalno področje ne more služiti samo svojemu lastnemu namenu, temveč so njegova spoznanja lahko le prispevek k obćemu bogatjenju vedenja o značilnostih in razvoju posameznih obmoćij in njihovih predelov ali pokrajin.

Zapisana spoznanja izhajajo iz prebiranja prvega zvezka 45. letnika revije *Acta geographica Slovenica/Geografski zbornik*. Tudi v tem zvezku, ki ga je uredil dr. Milan Orožen Adamić, prevladujejo raziskovalni prispevki sodelavcev Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU, enega pa je prispeval Gregor Kovaćić s Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem.

Uvodno razpravo *Differences between 100-meter and 25-meter digital elevation models according to types of relief in Slovenia* 'Razlike med stometrskim in petindvajsetmetrskim digitalnim modelom višin glede na tipe reliefa v Sloveniji' (strani 7–31) sta napisala Mauro Hrvat in Drago Perko. Raziskava temelji na preućitvi štirih izbranih reliefno različnih obmoćij, in sicer Škrlatice v Julijskih Alpah, doline

Mirne med Trziščem in Savo, Jeruzalemskih gor in kraškega predela Škocjana na Divaškem krasu. Značilne razlike med 100 m in 25 m digitalnim modelom višin sta raziskala z vidike višine, naklona in ekspozicije površja. Med drugim ugotavljata, da je razlika med DMV-25 in DMV-100 pri povprečni višini površja najmanjša na krasu in največja v Alpah, pri povprečnem naklonu je prav tako najmanjša razlika pri Škocjanu in največja v Mirnski dolini, pri povprečni ekspoziciji površja pa je najmanjša na območju Mirne in največja na krasu. Glede na velikostno razvrstitev reliefnih oblik pa avtorja raziskave ugotavljata, da so na prikazih DMV-100 dobro vidne mezoreliefne in elementarne reliefne oblike, medtem ko se na DMV-25 izraziteje kažejo tudi vse manjše oblike površja. Zato je za kraška in gričevnata območja primernejša uporaba DMV-25, saj omogoča zaznati vse drobne reliefne oblike bodisi naravnega bodisi antropogenega nastanka (porekla).

Franci Petek objavlja *Typology of Slovenia's Alpine region with emphasis on land use and changes in land use* 'Tipologija slovenskega alpskega sveta s poudarkom na rabi in spremembah rabe tal' (strani 33–52). Za potrebe raziskave je naš alpski svet razdelil na 6 mezoregij, in sicer na: Soške in Savske Julijske Alpe, Zahodne in Vzhodne Karavanke ter Kamniške in Savinjske Alpe, kjer je 150 katastrskih občin. Za vsako najmanjšo enoto je ugotavljal spremembe rabe tal v odvisnosti od oblik in sestave površja ter družbenogeografskimi značilnostmi. S statističnimi metodami je najprej opredelil tipe alpskega sveta na podlagi površinskih prvin, družbenih dejavnikov ter rabe in spremembe v rabi tal v obdobju 1900–2000. Sinteza dobljenih izsledkov je postregla s sedmimi pokrajinskimi tipi, kar kaže na izredno prepletenost in soodvisnost človekove primarne dejavnosti od naravnih prilik, predvsem površja v našem alpskem svetu. Poglobljena raziskava je dala sedem značilnih, geografsko zaokroženih tipov rabe in spreminjanje rabe tal, in sicer: a) bohinjski, b) breginjsko-graparski tip, c) tip samotnih kmetij s prevlado gozda, č) visokogorski, d) gozdni, e) urbanizirani in f) dolinsko-živinorejski tip.

Blaž Komac in Matija Zorn objavljata razpravo *Soil erosion on agricultural land in Slovenia – measurements of rill erosion in the Besnica valley* 'Erozija prsti na kmetijskih zemljiščih v Sloveniji – meritve žlebične erozije v dolini Besnice' (strani 53–86). Problematika erozije prsti je pereč pojav, ki mu doslej

naša geografija ni posvečala večje oziroma pomembnejše raziskovalne usmeritve. Uvodoma nas avtorja prispevka seznanita s tovrstnimi raziskavami in njihovimi izsledki na Slovenskem. Njuna raziskava je zajela porečje hudourniške Besnice, desnega pritoka Save nad Kranjem. Obseg in intenziteto erozije sta ugotavljala posredno z morfometričnimi meritvami. Prvi rezultati kažejo, da znaša specifično sproščanje na njivi v porečju Besnice 36 ton na ha letno, kar pomeni, da se površje erozijsko znižuje s hitrostjo 2,6 mm na leto. Proti eroziji, ki jo pospešujejo nalivi, se zoperstavljajo z načini obdelovanja zemlje, terasami, travnimi površinami in podobnim. Študija z dragocenimi spoznanji je spodbuda za tovrstna preučevanja še v drugih pokrajinah; s tem bi dobili dejanski vpogled v razsežnost erozije prsti na Slovenskem.

Gregor Kovačič prikazuje *Flooding in the area of Knežak, Bač and Koritnice in November 2000* 'Poplava na območju Knežaka, Bača in Koritnic novembra 2000' (strani 87–100). Obilno poznojesensko deževje je povzročilo poplavo, ki je zalila 59 ha zakraselega površja in povzročila škodo na zgradbah, prometnicah in kmetijski zemlji. Pregledno so prikazane naravne pokrajinske razmere poplavljenih površin in naznačene so materialne posledice povodnji. Posebej je poudarjena suha struga pod Borštom pri Koritnicah, ki se vije v meandrih in je postala v času povodnji deroči potok, ki je poplaval Bač. Študija, ki temelji na podrobni terenski preučitvi geografskih značilnosti prizadetih območij in njihovega zaledja, pomeni večplasten pogled na vzroke in posledice vodnih ujm, obenem pa opozarja na izredno dragocene ugotovitve, ki temeljijo na terenskem preučevanju, podprtem s sodobnimi metodami in tehnologijo.

Objavljene razprave temeljijo na uporabi sodobnih raziskovalnih metod, ki terjajo empirično vrednotenje pojavov in procesov v prostoru. Metode so nazorno predstavljene, rezultati raziskav pa so jasno in pregledno oblikovani. Zato sem prepričan, da njihovi izsledki niso obogatili samo geografske stroke, temveč ponujajo dokumentirana spoznanja v razmislek vsem, ki se kakorkoli ukvarjajo s celostnimi problemi okolja ali z njegovimi posameznimi sestavinami. Razprave so podprte z obsežnimi pregledi uporabljenе domače in tuje strokovne literature in virov. Med besedilom so številne preglednice in različne kartografske in grafične ponazoritve obravnavanih pojavov ali procesov in dokumentarni fotografski posnetki. Vse to zagotavlja reviji ugledno mesto med znanstvenimi publikacijami doma in v svetu.

Milan Natek